

Игор Росоховатски

Какъв ще се завърнеш

1

Не, не думите я поразиха – дори не можеше да си ги спомни точно. Може би я запита защо плаче? Но гласът... Съвсем не звучеше като другите... Беше толкова ласкав, че тя заплака още по-силно. Сякаш през мокро стъкло забеляза неговата загрижена усмивка. Стори й се, че я бе виждала някога много отдавна. Но къде – не можеше да се досети...

– Обиди ли те някой?

Момичето поклати отрицателно глава и той побърза да добави:

– Не искам да се намесвам в твоите работи. Просто ми е скучно да се разхождам сам. Изведнъж гледам – идеш насреща, плачеш...

Момичето недоверчиво се усмихна. Мокрото стъкло пред очите му започна да се прояснява.

Спомни си думите на учителя: „Вита Лешчук, виновна си и трябва да се извиниш на Коля!“ Тогава тя упорито прехапа устни и замълча. „Е, в такъв случай няма да дойдеш на екскурзия. Ще поседиш у дома, ще поразмислиш.“ Но как може да обясни за какво става дума? Нали Вита Лешчук не е доносник!

Нека по-добре нея да накажат...

– Чуй ме, зная, че не ти си виновна, а Коля.

„Знае? Но откъде?“

– В други ден отлитам за Прага. За един ден. Нскаш ли да дойдеш с мен?

Момичето трепна и спря. Тъничка и лека, с меки и пухкави коси, тя толкова много приличаше на глухарче, че на човек му се искаше да я прикрие от вятъра.

„В други ден нашият клас отива в Прага, а мен няма да ме вземат...“

Вита вдигна глава и внимателно погледна непознатия. Беше висок, с несъразмерно широки рамене, надвиснали като каменни канари. Може би и затова малко се прегърбваше. На тригълното му лице с мощно изпъкнало чело всичко изглеждаше ъгловато и рязко. Дори веждите напомняха остриетата на хокейни кънки. А очите му бяха добри и тревожни.

– Искаш ли малко да те изпратя? – И добави бързо: – Самичък ми е скучно.

Вита мълчеше и той отново заговори:

– Ще ти разкажа моята история. Може би ще пожелаеш да ми помогнеш...

На това момичето не можеше да устои.

– Добре, разказвайте.

Тръгна бавно напред, поглеждайки го покровителствено. Той крачеше до нея и се опитваше да влезе в ритъма на стъпките ѝ.

– Знаеш ли, в Прага имам страшно много работа. За нищо на света няма да смогна да я свърша сам. Ако се съ согласиш да дойдеш с мен и ми помогнеш поне за поръчката, която имам към фабриката за детски играчки, ще успея да се справя с всичко останало. Е, съгласна ли си?

– Трябва да поискам разрешение от мама и баба – отвърна Вита.

Кой знае защо, непознатият се зарадва.

– Разбира се. Да побързаме!

– До дома е вече близо.

Тя започна да изпитва такова доверие към своя спътник, че при ескалатора дори му подаде ръка. Тук беше много оживено. Непознатият така силно я стисна, че момичето извика от болка.

– Извини ме, Вита.

„Откъде знае името ми? Защо не говори нищо за себе си? Как се казва?“

– Май е време да се представя – тутакси произнесе той. – Казвам се Валерий Павлович. Професия – биофизик. Сега съм в отпуска, но тя скоро свършва.

Пътуваха известно време мълчаливо. Всеки път, когато преминаваха от ескалатор на ескалатор, Валерий Павлович улавяше Вита за ръката. Неговите пръсти бяха горещи и сухи, като че беше болен и имаше висока температура. Когато стигнаха пред Витиния дом и вратата автоматически се отвори, Валерий Павлович за миг се задържа на прага, сякаш не се решаваше да влезе...

2

Посрещна ги майката на Вита – дребна, кръглолика, с коса като на дъщеря си – червеникава и пухкава. Погледна изумено непознатия:

– О, имаме гости!

Вгледа се внимателно във Валерий Павлович. Стори й се, че го е виждала някъде. И то неведнъж. Но къде? Кога?

– Ксана Вадимовна – представи се тя.

– Валерий Павлович – каза непознатият и бързо сведе очи.

„Къде ли съм го виждала?“ – мъчеше се да си спомни жената. Отначало помисли, че е някой от колегите на мъжа й. Но тогава трябваше да го помни, както помнеше всички, които имаха някакво отношение към Антон, към нейния Ант. Опита се да разрови паметта си, но не постигна нищо. Когато се успокои, паметта й сама, както водата сламката, изтласка на повърхността спомена: Фоайе на театър. Изложба от картини на млади художници. Тя дърпа мъжа си за ръката: „Ант, да вървим! Удари третият звънец!“ А той се вира в картината, нарисувана с пеещи бои. От тъмнината изплуваше лице със заострени черти, яростно устремено напред. Тогава Ант каза: „Ето, такъв искам да бъда!“ Жена му незабелязано погледна неговото добро и пълно лице с леко шръкнала устна. Усмихна се в себе си. „Хлапе!“ А ето, сега пред себе си виждаше същия този портрет, но оживял.

„Може би художникът е рисувал именно този човек? Невероятно...“

– Мамо, Валерий Павлович ме кани със себе си в Прага! – побърза да съобщи момичето. – Отлита в същия ден, в който и нашият клас.

– Ето, там ще се видите – каза Ксана Вадимовна, без да вникне в думите на дъщеря си. Гледаше гостенина и мислеше: „Сякаш е слязъл от портрета. Същото лице... Вече никога няма да го забравя. Изглежда, едва сега започвам да разбирам какво е открил в него Ант. Но то е твърде подвижно... Така бързо сменя израженията си, че не е възможно да ги уловиш...“

– Мамо – нетърпеливо напомни за себе си момичето, – няма да ме вземат на екскурзия, ако не се извиня пред Коля.

– Какво се е случило?

– Ударих го.

– И не искаш да се извиниш?

– За нищо на света! Той каза, че героите са глупаци, а страхливците – умници. И че тях ги наричат така, защото е по-изгодно за другите.

– Трябвало е да му обясниш – опита се да успокои дъщеря си Ксана Вадимовна.

– На кого? На Коля? – възкликна момичето толкова изразително, че майката неволно се усмихна, но след това смръщи вежди, за да покаже, че осъжда постъпката на дъщеря си.

– Нещастен човек е вашият Коля. Ако не се промени, животът му ще бъде безинтересен – проговори възрастна, но все още здрава жена с цигански очи, която току-що беше влязла. Късите ѝ черни коси бяха прибрани така, че изглеждаха разрешени. – Аз съм Витината баба – представи се тя на гостенина и пак се обърна към Вита. – Навярно е трябвало само да му се присмееш.

Кимна многозначително на гостенина, показвайки, че зад всичко това се крие нещо недоизказано. Ксапа Вадимовна нетактично се намеси:

– Може би мислиш, че всичко това е заради баща ѝ?

Момичето се напрегна като струна.

– Майка ти е права. В такива случаи е по-добре да се изключи личното – побърза да каже Валерий Павлович, сякаш да обясни нещо на момичето или да помогне на Ксапа Вадимовна.

Вита демонстративно се отдръпна от него.

„Още не може да разбере всичко това – със съжаление помисли той. – За да стигне до този извод, занаят ще трябва да получи още твърде много синини.“

– Ето, виждаш ли, дъще – опита се да започне ново настъпление Ксана Вадимовна, но Вита решително тръсна глава:

– Няма да му се извиня! Никога!

– И не трябва – неочаквано я подкрепи баба ѝ. – Това, което ти обяснявахме, се отнася за бъдещето.

Ксана Вадимовна сви рамене и излезе от стаята.

Вита незабелязано погледна гостенина – как ли ще реагира? Все пак много ѝ се искаше да отиде в Прага. Валерий Павлович седеше в креслото прегърбен, отпуснал глава, но Вита видя, че очите му се смееха.

– Моля, всички на масата! – чу се гласът на Ксана Вадимовна.

Минаха в столовата, където на пултовете пред всяко кресло светеха лампичките на синтезаторите.

– Вече им зададох програма. Ще оцените моето ново ястие –

обърна се към гостенина Ксана Вадимовна.

– Благодаря ви, но аз не съм гладен – смути се той.

– Съвсем мъничко, съвсем мъничко, само го опитайте.

Преди Валерий Павлович да се опомни, пред него се появи чиния със салата. Люкът на синтезатора още стоеше отворен – значи ще сервира още няколко ястия. Дългият пръст на гостенина натисна стоп-копчето. Индикаторът угасна. Ксана Вадимовна учудено се обърна към него. Той някак см безпомощно разпери ръце и каза:

– Но аз изобщо не искам да ям.

Без да откъсва от него бързите си, антрацитено черни очи, бабата смръщи вежди. Лицето ѝ издаваше, че напрегнато размисля.

Валерий Павлович бързо я погледна. „Трябва да ѝ помогна. Може би това е най-добрият изход за всички нас?“ Подказа ѝ мислено: „Да, не си сбъркала. Именно за това ви се струвам странен, за това не ми е нужна и храна.“

– Извинете ме – каза бабата на гостенина и се обърна към Ксана. – Би ли дошла за минутка? Да ми помогнеш... (Последната фраза бе предназначена специално за гостенина.)

Жените отидоха в другата стая и бабата с упрек произнесе:

– Защо му дотягаш? Нима още не си разбрала?

– Какво трябва да разбере?

– Не забеляза ли в него нещо особено?

– Странен е някак си...

– Странен – нарочно проточи бабата. – На нас ни се вижда такъв.

А ние за него какви сме?

Ксана Вадимовна неразбиращо сви рамене. Жестът означаваше: „Ти винаги ще измислиш нещо...“

Бабата дълго и замислено я гледа, след това поклати глава: „Как успяхте да се разбирате с Антон, след като сте толкова различни?“ В паметта ѝ се появи нейният син. Всеки път, когато го повикваше тихичко, той се появяваше и тя можеше да разговаря с него. Но сега не го беше викала, а въпреки всичко той се появи. Удивително! За някой друг това може съвсем да не изглежда странно, но майката знаеше – нещо се е случило. Но какво можеше да се случи, след като Антон загина преди три години. Значи нещо щеше да се случи...

С тревога помисли за Вита. Можеше ли да я пусне заедно с този?... Обърна се към снаха си и в гласа ѝ се промъкваше раздрънение:

– Нима не се досети, че това е синтезиран човек, сихом. Струва ми се, че така ги наричаха. Нали неотдавна ги показваха по телевизията.

Казваха, че това е „първата крачка в бъдещето на човечеството, велик експеримент“ и още най-различни неща...

Ксана Вадимовна се ядоса, че не е успяла веднага да се досети. Това могъщо чело, тези рамене – канари, в които навярно са скрити някакви допълнителни органи. Човек, синтезиран в лаборатория! Свърхчовек по своите възможности. Все пак, както тогава, така и сега, тя възприемаше сихома по-скоро като машина, отколкото като човек. Беше чела някъде, че тези предразсъдъци са сродни с расистките, че това е глупаво човешко високомерие. С ума си го разбираше, но със сърцето си не можеше да го приеме. Възмущаваше се, когато чу, че много от първите сихоми ще станат лекари. Мислеше: „Кой ли човек ще се съгласи да го изследва сихом? Ами ако онзи реши, че слабото създание не е достойно за живот? Бедните сихоми – няма да им бъде толкова лесно да спечелят първите си пациенти ...“

И изведнъж – сихом у тях на гости! Естествено, на него не му е нужна храна, нали той се зарежда от слънчеви батерии и от още някакви устройства, събира и съхранява енергията в органи акумулатори. Но какво търси тук?

Почувствува се не на себе си, когато си спомни: че той предложи на Вита да пътува с него в Прага. Може би е замислил да я изследва като някое опитно животинче?

– Вита никъде няма да ходи с него! – решително каза Ксана Вадимовна на свежърва си.

– Но какви основания имаме да не му се доверяваме? Ще обидим и момичето – отговори свежървата. В същото време мислеше: „Може би така е по-добре. Нали ненапразно в мен се появи предчувствие...“

– Все обичаш да възразяваш, мамо – с упрек проговори Ксана Вадимовна.

Майката не отвърна нищо. „Разбира се, за нас така ще е по-спокойно, но как ще кажем на Вита?“

Те се върнаха в столовата, все едно че нищо не се с случило.

Гостът им хвърли бърз поглед.

„Нима е забелязал нещо?“ – помисли възрастната жена и си спомни, че сихомът притежава телепатоусилватели. Той възприема и свободно „чете“ психологическото състояние на мозъка. Сихомите могат да се свързват помежду си на огромно разстояние един от друг с помощта на телепатията. Значи Валерий Павлович знае за какво са разговаряли и какво мислят. Но в такъв случай защо не им внушава мислите, необходими за осъществяването на неговия, замисъл?

Вече я нямаше предишната увереност в правилността на решението. Уплаши се: „Ами ако това съмнение ѝ го внушава той?“ Погледна гостенина, очаквайки да срещне неговия недобър поглед. Беше готова да се хвърли в бой с всичката си страст и ожесточение. Но Валерий Павлович не гледаше нея, а Вита. Острите черти на лицето му, наподобяващи профила на пречупена пила, се бяха смекчили и загладили. И въпреки че около усмихващите се очи нямаше бръчици, лицето му съвсем не изглеждаше толкова странно.

Той гледаше момичето глухарче и му се усмиваше. И то отвръщаше с усмивка.

3

– Ти си вече голяма и трябва всичко сама да разбираш – започна Ксана Вадимовна почти веднага след тръгването на госта.

А Вита беше разбрала всичко.

Погледна умопително баба си, но тя бе обърнала глава към прозореца, давайки си вид, че внимателно разглежда нещо навън.

– Мамо! – с упрек възкликна Вита. – Защо не разрешаваш? С какво не ти хареса?

Ксана Вадимовна неволно се обърка:

– Той не е човек, момичето ми. Това е сихом. Помниш ли, показваха ги по телевизията?

– И какво от това? – попита момичето с такъв вид, сякаш го знаеше от преди, но не му бе обърнала внимание.

– Не е известно с каква цел те кани – опита се да обясни забраната си Ксана Вадимовна, но Вита от възмущение дори плесна с ръце:

– Мамо, не помниш ли? Разправях ти как някои наши момчета казват, че сихомите са опасни. Тогава ти ми обясни, че те повтарят думите на глупави и назадничави хора. А сега говориш съвсем друго...

„Тя дори почервения от срам заради мене“ – помисли Ксана Вадимовна и потърси с поглед подкрепа от свекърва си.

Тя побърза да ѝ се притече на помощ:

– И все пак, Вита, той не е човек. Не можем да проникнем в неговите замисли.

– Той е добър – убедено каза момичето. – И защо се нахвърляте върху него? Ако татко беше жив...

Устните ѝ се свиха в плачлива гримаса, брадичката затрепери, но очите ѝ гледаха предизвикателно.

Ксана Вадимовна неволно си спомни за картината, която така много бе харесал покойният ѝ съпруг. А сега съществува, слязло сякаш от портрета, се хареса на дъщеря ѝ. Случайно ли е това?

4

– С гравилет ли ще полетим? – запита Вита и побърза да добави: – Летяла съм с всички видове атмосферно-апарати, но с гравилет не съм.

– А на ръце носили ли са те? – попита Валерин Павлович.

Ресниците ѝ трепнаха като крила на птица, готова да лтне при най-малкия шум.

– Когато татко беше жив...

Преди още да чуе отговора, сихомът разбра, че е сбъркал, че ѝ е причинил болка.

– Ще те отнеса до Прага на ръце – каза той.

– Добре – съгласи се Вита. Помисли отначало, че това е някаква игра, но после си спомни какво разказваше учителят за сихомите. Никога досега не бе помисляла, че някой друг освен баща ѝ можеше да има такава силна и ласкава ръка.

Валерий Павлович внимателно повдигна момичето, сякаш вдигаше глухарче. Някъде иззад раменете му се появиха две струи, които обгърнаха него и Вита с прозрачна и еластична обвивка.

Момичето видя как зелената земя се отдалечава, как като ята жерави се носят срещу тях вериги от перести облаци. Представи си и как обикновено, когато е самичък, сихомът се връзва в облаци, а те го обвиват с такава хладна и бяла мъгла. Стана ѝ жал за него: „Такъв могъщ и толкова самотен!“ Каза:

– Много, много ви благодаря! Без вас никога не бих могла да летя така.

Почувствува приятна топлина на главата си, сякаш някой я гали и разрошва косите ѝ.

– Погледни надолу, Вита.

Под тях плуваха наниз от хълмове. Покриваше ги облак и изпод него се подаваха само тебеширените им върхове.

– Като в приказките! – възкликна момичето и по гласа ѝ се разбираше, че винаги е готова за среща с чудеса.

– А в космоса бихте ли могли да летите така? – попита тя.

– Мога – отвърна сихомът.

– Какво още необикновено можете да правите?

Той се усмихна.

„Защо на възрастните понякога им е така трудно да отговарят на

нашите въпроси? Навярно защото смятат, че всичко знаят“ – помисли си Вита и за да помогне на Валерий Павлович, попита:

– На дъното на морето също ли можете да се гмурнете?

– Да.

Той мислеше едновременно за момичето, за нейната майка и баба, за себе си, за онова, което му предстоеше да извърши:

.....

Нося я на ръцете си, но тя ми е нужна повече, отколкото аз на нея. Дори моите създатели не подозират колко много ще ми е необходима.

.....

На тях им беше най-трудно. Как се вълнуват сега, подозирайки ме в престъпни замисли. А им предстои да узнаят и истината. Ще могат ли да разберат всичко?

.....

Засилване не е необходимо. Скоростта възниква изведнъж, като светлинен лъч. Само така може да се премине бариерата.

.....

Хората винаги преминават границите. И дори самият факт, че живеят, е вече преодоляване на преградата. И че съумяха да ни създадат! Може би това е най-сериозното препятствие, което са преодолели досега. А ние занаят ще имаме своите прегради. Но на нас ни е по-леко, отколкото на тях, въпреки че се опитваме да им помогнем, да поемем част от техния товар върху плещите си. Те ни дадоха онова, от което самите са лишени – всемогъщество и безсмъртие. А ние на тях – само надежда. Ето и сега – момичето ми дава своята ласка и възторг, а аз какво ще ѝ дам в замяна? И ще ѝ бъде ли нужно?

Той не намираше отговор на тези свои въпроси. Отговорът трябваше да бъде даден от това момиче, щом нейната майка и баба не можаха да го сторят.

– Можете ли да преминете през времето? Учителят ни казваше... Знаете ли, аз също бих могла, ако имах такива органи. И най-напред бих се промъкнала в миналото, около четири години назад...

Той разбра, че момичето му поверяваше най-съкровенията си тайна. Казваше неопределено – „около четири години“, но той знаеше, че това означава „точно преди четирите години“. Тогава нейният баща беше още жив.

Сихомът почувствува, че вълнението му непрекъснато нараства и му пречи да мисли. Можеше да разшифрова състоянието си, да проследи всички отделни нюанси, слели се в един поток, мощен и недостъпен

за обикновения човек, у когото линиите на връзките са стотици пъти по-малко и чувствата стотици пъти по-бедни. Такъв порив би го сломил както бурята пречупва сухото дърво. Но сихомът не разшифрова потока. Той включи стимулатора на волята и усети как страшният шепот в мозъка му затихва...

– Познайте какво е това!

Ръката на момичето сочеше надолу към зелените върхари на гората. „Гора“ – искаше да отвърне той, но навреме улови загадъчния блясък в нейните очи и произнесе с полушепот:

– Звяр зелен – страшник.

Тя го погледна с възторжено удивление, сякаш искаше да каже: толкова сте досетлив, като че изобщо не сте възрастен. Много е интересно да се разговаря с вас. После попита:

– А той лош ли е?

– Не, само се преструва на такъв. Иначе е много добър.

– Вярно – потвърди тя и за първи път го погледна не покровителствено и не с възхищение, а просто така, както гледат на равен, на приятел.

– Виж, ето я и Прага на хоризонта.

Там, където сочеше, лежеше диамантена подкова. Блестяха новите райони на лабораториите. Когато долетяха по-близо, видяха, че подковата се състои от две части – земна и въздушна. Много от зданията на лабораториите плуваха в небето, издигнати над земята на разстояние от триста до петстотин метра. Имаше всякакви геометрични фигури – ромбове и кълба, кубове и триъгълници. Срещнаха и хора, прелитащи от лаборатория в лаборатория. Някой им махна с ръка и дълго гледа след тях.

Долу вече се беше разпростряла старата Прага, превърната в музей, с кулата на Староместкото кметство, с каменните дантели на катедралата в Храдчани. Сихомът и Вита се приземиха на площада, точно пред кметството.

– Сега ще удари старинният часовник и ще видиш апостолите – казва сихомът.

– Какво е това апостоли?

– Малки човечета, като кукли. Ще се покажат ето през онзи прозорец на кулата.

По настояване на Вита гледаха апостолите два пъти. След това пресякоха сънната Вълтава по Карловия мост.

Пред всяка статуя момичето спираше и накрая дойде до извода:

– Едно време са обичали куклите повече.

– Да – сериозно отговори сихомът. – Тогава възрастните също са играли с кукли.

Спряха пред знаменитата фабрика за играчки и сихомът каза:

– Докато разгледаш фабриката, аз ще свърша някои свои работи и ще се върна да те взема.

5

Сихомът се върна по-рано, отколкото предполагаше, въпреки че органичният часовник в мозъка му показваше, че изразходва времето си нерационално. Не направи опит да се оправдае пред себе си, тъй като знаеше, че не може да постъпи по друг начин. Мислеше за Вита, спомняше си как тя го разпитваше: „А можете ли?“... Във фабриката ще ѝ предложат да си избере играчка. Той се досещаше каква ще бъде тя.

Роботът портиер го придружи до Главния конструктор на играчките – весел, строен човек, облечен в спортен костюм. Той седеше на малкото столче за посетители, а до неговото дълбоко старинно кресло стоеше Вита.

Сега сихомът я виждаше в профил – зачервена буза, облак от меки хвърчащи коси, любопитно око.

– Ето, вече дойдох за мен – каза момичето на Главния конструктор, като видя сихома. Подаде му едната си ръка, а с другата притискаше към гърдите си пластмасова кутийка.

– Познайте какъв подарък съм си избрала – попита тя Валерий Павлович, като намигна заговорнически на Главния конструктор.

– Трудно ми е – отвърна сихомът и се опита да смръщи в размисъл чело, но това не му се удаде – кожата от пластмасов белтък не се сбръчкваше. – Може би ще ми помогнеш? – И без да дочака отговора на Вита, попита: – От старите ли избра, или от новите?

– От новите – отвърна тя, а очите ѝ весело говореха: „Колко си хитър!“

– Машина или същество?

– Същество.

„Не съм сгрешил“ – помисли Валерий Павлович, спомняйки си за куклата сихом, новостта на Пражката фабрика. Тя можеше самичка да върви, пееше, изговаряше някои думи. В челото ѝ бе монтиран малък прожектор, прикрит с регулираща клапа.

„Щом погледне куклата, тя ще си спомня за мен.“ Попита:

– Това същество прилича ли на мен?

– Малко – лукаво отговори момичето.

– Може би е кукла сихом? – бавно, сякаш размисляше, каза той.

– Ето, че не се досетихте!

Вита разтвори кутията. В нея лежаха две чешки кукли – татко

Спейбъл и Хурвинек.

– Но нали ми каза, че играчката е от новите модели?

– Казах ви истината – татко Спейбъл свири, а Хурвинек танцува.

Такива кукли преди не е имало.

Сихомът и Вита се сбoguваха с Главния конструктор. Излязоха от кабинета му и минаха през изложбената зала. Пред самия изход сихомът спря и попита Вита:

– Не искаш ли и онази кукла, за която ти говорех?

Момичето отрицателно поклати с глава.

– И няма да си спомняш за мен?

– Какво общо има с това куклата?

– Прилича на мен.

– Не – отвърна момичето. – Куклата си е кукла. А вие... вие сте си вие...

Тя заподскача към вратата.

– Не бързай толкова, Винтче, ще паднеш!

Момичето замря и се притисна до вратата. Не се решаваше да се обърне и да погледне сихома. Той каза „Винтче“. Но така я наричаше само един човек – татко ѝ. Какво значи това?

Сихомът приближи до нея и сложи ръка на рамото ѝ. Притисна я до себе си. Излязоха така прегърнати. Гигантът с огромните плещи и момичето глухарче. Въпросите се лутаха като пленени птици в главата на детето, но то не питаше нищо.

Преминаха по старата крайбрежна улица на Вълтава и Вита се стараеше да не настъпва голямата сянка на сихома. Листата шумоляха под краката им като пожълтяла хартия, като късчета от нечий писма, недостигнали до адреса.

Ето го и Вацлавския площад. Сихомът започна да ѝ обяснява нещо, разказваше за крал Вацлав, но тя не го слушаше, заета със своите мисли. Внезапно вдигна глава и като го гледаше право в очите, попита:

– Кога свършва отпуската ви?

– След два дни. – Той разбра целта на въпроса ѝ и се постара да каже с колкото се може по-твърд глас: – И след това пак ще долитам при теб.

– Честна мъжка дума?

Тя го погледна изпитателно – мъничка сериозна жена, която не прощава лъжата. И му довери онова, което никога, на никого не беше казвала:

– Моят баща изпълняваше винаги обещанията си. Но веднъж...

Когато замина да извърши опита, обеща да се върне... – Тя се извърна. – Не искам да помислите, че съм плачла. Но другите си имат бащи...

Той се боеше да я погледне в очите. Знаеше какви са сега. А момичето с всички сили се притискаше до него и хлипаше:

– Той обеща да се върне!

Сихомът почувствува, че вече с никакви превключватели на стимулатора на волята няма да успее да съдържа бучката, промъкнала се към гърлото му. В него сякаш се счупи някаква незаменима част – Третата и Четвъртата, дори и системата за Висшия контрол се оказаха изведнъж безсилни. Той в миг отново стана онзи, който беше някога много отдавна, преди смъртта си – обикновен слаб човек. От устните му се откъсна:

– Аз удържах на думата си, Винтче!

– Татко...

– Ще ти обясня всичко...

– Татко!

Силен порив на вятъра разроши косите на момичето, изду като балон рокличката ѝ. Пухкавите коси гъделичкаха устните на сихома. Той искаше да ѝ обясни нещо, но помисли: „Да, и аз самият не мога да определя колко от мен е останало от Ант и колко е новото. Казах ли ѝ истината?“

6

– Ант – прошепна жената.

Той обърна лице към нея и тя видя, че в очите му няма и следа от сън.

– Ти не си спал цяла нощ?

– На мен не ми е необходим сън. Нали не се уморявам.

„Какво е останало у него от онзи, когото обичах?“ – помисли си жената, но каза съвсем друго:

– Струваш ми се някакво висше същество или древен бог.

Сихомът се усмихна и тя се убеди, че Вита не е сбъркала – това беше усмивката на предишния Ант.

– Ако на теб ти е приятно, значи всичко е наред. „И това са думите на предишния Ант...“

Той добави:

– Нали винаги мечтаех да стана такъв.

„Какво е останало у него от онзи, когото обичах?“ Поглади горещото му рамо – рамото на предишния Ант никога не е било толкова горещо, и каза:

– Струва ми се, че ти не си ти...

Накрая се претраши и запита:

– Какво у теб е останало от предишния?

– Ти току-що сама отговори на този въпрос.

Той знаеше, че на нея ѝ е тежко, в неговото завръщане тя виждаше нещо кошунствено. И жена му, и майка му се измъчват, като се опитват да си отговорят на въпроси, които изобщо не е необходимо да се задават. Само Вита възприе с радост всичко така, както е. За нея най-важното бе, че се е завърнал.

Сихомът направи онова, което нееднократно си бе забранявал – включи телепатоусилвателя и тутакси го изключи. След това отговори на недоизречения въпрос на Ксана:

– Можех да се върна и като предишния, също такъв, какъвто бях преди смъртта си. Нали опитът, който предстоеше да извърша, беше много опасен и организъмът ми бе записан на фиолента. Най-простото нещо беше да се възстанови по матрицата.

– Тогава защо...

– Когато дойдох на себе си, стори ми се, че спя. След това чух

познат глас. Професор Ив Кун ме викаше по име. Исках да обърна глава, но не можех, исках да погледна Ив – пак не можех. Той попита: „Ант, чуваш ли ме, отговори!“ А? отговорих, че го чувам, но не го виждам. Тогава той ми каза: „Сега ще ти обясня. Ти загина. И Олег също. Спомни си...“ Отново видях как Ол придвижи ръчката и... избухна мълния... „Спомни ли си?“ „Да“ – отвърнах аз.

Ив разказа, че са започнали да ни възстановяват. Първи етап. Оказа се, че засега съм само модел на мозъка на Ант, създаден от електронно-изчислителната машина. Ив ми каза: „Имаш слухови и речеви органи, но още нямаш зрение. И преди да пристъпим към втория етап, искам да те попитам...“ Вече знаех какво ще ме попитат. Нали се изказах достатъчно определено, още когато бе създаден първият сихом. След това неведнъж разговаряхме и той добре знаеше какъв искам да стана аз. Той просто уточняваше какво ще остане неизменено...

Ксана се приповдигна и опряна на лакет, внимателно наблюдаваше лицето му, което вече й се струваше чуждо.

„На какво се учудвам? Той винаги е бил такъв – мислеше си тя. – Това, което за мен и околните изглеждаше кошунствено, за него беше обикновено и ясно. Ще успее ли някога да го разбере?“ – И макар да знаеше, че няма да го разбере, попита:

– Но защо поиска да бъдеш такъв, а не като предишния?

„Не мога да й кажа всичко – помисли той. – Това би оскърбило и опечалило не само нея, но и всеки човек.“

– Беше ми много необходимо да заложа Опита, а в предишния си облик не можех да го сторя. Не ми стигаше нито обемът на паметта, нито бързината на мисленето и реакциите, нито органите за защита и контрол. Преди имах само две сигнални системи, а сега – пет. Притежавам при това и система за Висш контрол.

Сихомът си спомни как някога много отдавна, още когато беше човек, на спътника загиваше неговият приятел, притиснат от парче от радиотелескопа, а той дори не можеше да се притече на помощ, не можеше да повдигне и ръка. От носа му бликваше кръв, в главата му като че ли скърцаха воденични камъни, смазвайки паметта. Проклинаше слабостта си и онова дяволско вихрово движение, възникнало неизвестно по каква причина. През грохота на воденичните камъни се чуваше вопъл: „Помощ!“ След това затихна...

Сихомът погали косите на Ксана, бузата, шията. Пръстите му откриха бръчки. Спомни си, че тя винаги панически се боеше от старостта. В съзнанието му проникна болка, той хвана ръката на Ксана и

внимателно я стисна.

– За какво мислиш? – попита тя.

– За теб!

Той мислеше:

.....

И тя пита защо съм решил да стана друг. Цялата беда е в това, че не аз трябва да ѝ обяснявам, а тя трябва сама да го почувствува. А това е почти невъзможно. Разбира се, мога да включа усилвателите, да ѝ го внуша. Но аз съм си забранил в отношенията си с хората да използвавам предимствата си пред тях. И правилно съм решил. С тях трябва да бъде човек, именно човек.

.....

Навярно майка вече е станала. Ще ме разбере ли? Когато ѝ разказвах, че възможностите на човешкия организъм се изчерпват по-скоро, отколкото предполагахме, че ако човек иска да се движи напред, трябва да си създаде нов организъм, с други измерения за времето и други възможности... Тя се съгласяваше с мен. Но тогава аз бях предишният Антон.

.....

Три минути преди началото на Опита трябва да превключа системата на Висшия контрол само на енергитичната обвивка. Най-важното е през цялото време да се контролира температурата на участъка „Делта-7“...

.....

– Ще отидем ли днес на морето? – попита жената и с примряло сърце зачака неговия отговор. Предишният Ант много обичаше морето.

– Чудесна идея! – възкликна сихомът. – На ръце ще те отнеса до там. Помниш ли, на Капри ме молеше да те вдигам на ръце във водата, защото се страхуваше да не си намоксиш краката?

За първи път през тези два дни, откакто разбра истината, на нея ѝ стана наистина леко, сякаш всичко страшно беше вече отминало. Пошегува се:

– И трите си жени ли ще можеш да отнесеш на ръце? Всичките? До самото синьо море?

– Разбира се – отвърна той. – Ще ви отнеса по-бързо от гравилет.

– А знаеш ли колко много тежим и трите заедно? – продължи Ксана, мислейки, че той се шегува.

– При всички случаи по-малко от хиляда тона...

– Можеш да пренесеш хиляда тона?

– Да, дори и повече – отговори сихомът и тя разбра, че той не се шегува. Отново ѝ стана чужд.

Ксана замълча и неволно се отдръпна.

Прозвуча мелодичен звън.

„Вита!“ – помисли сихомът и радостно се усмихна.

– Влизай, ако не си Бармалей! – възкликна той и закри лицето си с разтворени пръсти.

– Татко, татко! Пак започваш със старите си шегички! Но аз вече не съм малка, не съм на три години – заплаши го с пръст Вита и заподскача.

Сихомът чу гласа на майка си:

– Добро утро, деца!

Тя влезе с бързата си и млада походка. Ксана изпитателно я погледна: „Нима никога не се е замисляла какво в това същество е останало от нейния син? Нима ѝ е по-леко, отколкото на мен?“

– Мамо – каза сихомът, – ние с Ксана се разбрахме. Днес и четиримата отлитаме на морето.

– Ура! – закрещя Вита и обгърна с две ръце шията на сихома. Очите ѝ блестяха от възторг. – И ти ще ни отнесеш, както тогава мен? Става ли?

– Ще бъдеш ли послушна? – попита сихомът.

– Няма да бъда!

– За искреността предварително ти опрощавам половината вина – проговори сихомът и почувствува на рамото си ръката на Ксана.

– Престани да ни разиграваш, Ант. Като дете си...

Минаха два дни.

– Време ми е.

„Какво още да им кажа? – мислеше сихомът, избягвайки да погледне майка си. – Само да не се разплаче...“ По небето се мъкнеха гривести облаци.

– Скоро ли ще се върнеш? – попита Вита.

– Да. – И добави: – Честна мъжка дума.

Никой не се усмихна.

„Какво да кажа на мама? На нея ѝ е най-тежко...“ Не можеше да измисли нищо.

Като безкраен старинен обоз по небето се нижеха облаци.

– Довиждане, сине. Желая ти успех във всички твои начинания.

Гласът ѝ беше спокоен и думата „сине“ прозвуча естествено. Той разбра, че майка му го е приела такъв, какъвто е, и не се измъчва от

въпроса какво е останало у него от онзи, когото бе родила. Тя не можеше да проумее метаморфозата му логически, дори и ерудицията ѝ не би ѝ помогнала. Тогава... къде е причината?

„Може би това трябва да се нарече майчина мъдрост – помисли той. – Оказва се, че не съм познавал собствената си майка.“

– Довиждане – каза сихомът, прегърна ги и трите и вече си представи как изведнъж ще се издигне остро нагоре, ще пробие облаците и ще полети през синевата.

– Бъди внимателен, Ант – боязливо промълви Ксана. – Не бъди безразсъден... Пак ще...

Не довърши. И тази недоизказана фраза увисна между тях като падащ камък, който още малко, съвсем мъничко, и ще удари болезнено някого...

.....
Ксана както и преди се бои за мен. Тя дори е забравила, че съм станал неуязвим. Значи и за нея аз съм предишният Ант.

.....
Смърт... Едно време така бяхме свикнали с това нещастие, че ни се струваше неотделимо от хората. Но и тогава се борехме против нея. Съумяхме да обезсмъртим човешките гласове на грамофонни плочи и магнитофонни ленти, облика – в скулптури и портрети. Създадохме безсмъртната памет на човечеството – книгите и филмите. Научихме се да разбираме кое в нас е главното и кое трябва да запазим от смъртта...

.....
Ант се усмихна, сякаш улови фразата камък, запокити я някъде далеч встрани и каза:

– Ако загина отново, аз пак ще се завърна...

КРАЙ

© 1967 Игор Росоховатски
© 1983 Юри Филипов, превод от руски

Игорь Росоховатский
Каким ты вернёшься?, 1967

Сканиране и OCR: Мандор, 2002
Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1103>]